“De democratie blijft geen minuut overeind zonder de rechtsstaat.[1]

Mijnheer de Eerste Voorzitter,

Beste collega’s en genodigden,

Bewust start ik deze mercuriale met resultaten. Ze geven weer wat we in ons ressort presteren, ondanks de beperkte middelen, waarover later meer.

Ik ga niet in op de burgerlijke dossiers, de talloze arbeidsrechtelijke, contractuele of familiale geschillen, de dossiers over insolventie, faillissementen, bewindvoeringen enz. Tijdens onze 5 voor 12 acties werd het belang voor de burger van deze burgerlijke procedures en van de deskundige en tijdige behandeling van de dossiers benadrukt. Tegelijk werd in onze acties ook al aangegeven hoe ook in deze materies de middelen ontbreken om de kwaliteit, aandacht voor de rechtszoekende en snelheid te bieden die we zelf wensen en die eigenlijk in een rechtsstaat mag verwacht worden.

Als procureur-generaal beperk ik mij in deze mercuriale, bij het overzicht van de resultaten van die dossiers waarin het openbaar ministerie voornamelijk optreedt, zijnde de strafzaken en jeugdzaken.

I. De strafrechtelijke rechtsbedeling in het ressort

A. De rechtsbedeling op niveau van het hof van beroep

Op het parket-generaal en het auditoraat-generaal worden op strafrechtelijk vlak generaliserend drie soorten dossiers behandeld: de beroepen tegen vonnissen, de KI-zaken en de assisenzaken.

1. Beroepen tegen vonnissen en hun doorlooptijd

In 2024 zijn er op het parket-generaal Antwerpen 1.666 beroepen tegen vonnis binnengekomen. In vergelijking met 2023 is er een stijging van 10% (1.513). Op 5 jaar tijd is er zelfs een stijging van 38% (1.210 zaken in 2020).

Van deze 1.666 beroepen tegen vonnis ging het in 299 gevallen om een jeugdzaak en dus 1.367 gevallen om beroepen tegen een correctioneel vonnis.

Dossiers die op het parket-generaal binnenkomen worden nagenoeg onmiddellijk vastgesteld voor behandeling. Ondanks de altijd groter wordende omvang en vaak ook complexiteit van de dossiers werd in 2024 83% van de zaken binnen de 4 maanden afgewerkt op het niveau van het parket-generaal.

De totale doorlooptijd op het niveau van het hof van beroep, van binnenkomst van het dossier bij het parket-generaal tot aan het eindarrest bedroeg in 2024 gemiddeld 219 dagen. Wat bijzonder goed is. Als we dit vergelijken met 2020[2] dan is dit een afname van de doorlooptijd met 41 % (nl. van 372 dagen naar 219). De sterke verbetering van de doorlooptijden is de verdienste van bijzonder hardwerkende en geëngageerde magistraten zowel bij de zetel van het hof als bij het parket-generaal. Ik wil hen daarvoor bedanken en ben er mij van bewust dat deze resultaten zonder extra middelen moeilijk houdbaar zullen zijn in de toekomst.

[1] Rik Van Cauwelaert, De Tijd, 19 juli 2025.
[2] In 2019, jaar voor de covidpandemie,bedroeg de gemiddelde doorlooptijd 370 dagen (-41% t.o.v. 2024).

2. De KI -dossiers en hun doorlooptijd

Op de sectie KI zijn in 2024 3.116 zaken op het parket-generaal binnengekomen, waarvan 2.097 dossiers inzake voorlopige hechtenis. In 2023 waren er dit 1.971, er is dus ook hier een stijging van 6% ten opzichte van het voorgaande jaar.
De overige 1.019 KI-zaken (procedureregeling, Franchimont, eerherstel…) zijn in 2024 in vergelijking met 2023 gedaald met 4% (1.066 KI-zaken in 2023).
In vergelijking met 2019 is het totale aantal KI-zaken nagenoeg stabiel gebleven (- 1%), weliswaar met de vermelding dat 2019 in vergelijking met de jaren ervoor en erna een jaar met uitzonderlijk veel KI-dossiers was.
Wat de doorlooptijden betreft worden de dossiers inzake voorlopige hechtenis, gelet op de wettelijke termijnen, onmiddellijk behandeld; in de overige KI-zaken wordt 84% van de zaken binnen de 4 maanden afgesloten.

3. De assisenzaken

In 2024 werden er 8 assisenzaken afgerond. Dit is evenveel als in 2023.

Om de gemiddelde wachttijd na de doorverwijzing tot de behandeling voor het hof van assisen niet te laten oplopen zullen de komende maanden extra assisenzaken moeten behandeld worden wat ook op de andere kamers van het hof extra druk zal creëren. Van september tot eind december werden al 6 assisenzaken ingepland.

4. Instroom en uitstroom auditoraat-generaal

Het auditoraat-generaal behandelt voornamelijk burgerlijke dossiers en levert ook bijstand bij de behandeling van vreemdelingendossiers door het parket-generaal.

De cijfers op strafrechtelijk vlak zijn dan ook maar een beperkte weergave van de werklast. In 2024 zijn er slechts 26 nieuwe beroepszaken en 84 KI-zaken binnengekomen op het auditoraat-generaal.

De KI-zaken werden allen nagenoeg onmiddellijk na binnenkomst behandeld. Van de overige zaken werd 83 % binnen de vier maanden afgesloten.

B. De opsporing en vervolging van strafzaken door de correctionele parketten van het rechtsgebied Antwerpen

1. De instroom van nieuwe en heropende zaken op de correctionele parketten

De instroom van nieuwe en heropende strafzaken op de correctionele parketten van het rechtsgebied Antwerpen is in 2024 met 8% toegenomen, van 102.371 zaken in 2023 naar 110.385 zaken in 2024. Zowel op het parket van Antwerpen (+8%) als op het parket van Limburg (+7%) is er een toename.

De zaken die in 2024 binnenstroomden in het rechtsgebied Antwerpen hebben hoofdzakelijk betrekking op eigendomsdelicten (28%), persoonsdelicten (20%), inbreuken tegen de familie & publieke moraal (12%), inbreuken tegen de openbare veiligheid & openbare orde (15%), drugsdelicten (9%).

Als we inzoomen op de instroom en tegelijkertijd vergelijken met 10 jaar geleden vallen vooral drie misdrijven met een sterke toename op:

- De instroom van belagingsdossiers steeg van 3.682 zaken in 2015 naar 4.687 zaken in 2024 (+27%).
- De dossiers van intrafamiliaal geweld stegen van 13.976 dossiers in 2015 naar 20.949 dossiers 2024**.** Dit een toename van 50%. In het overgrote deel gaat het om partnergeweld (16.284 zaken).
- De instroom van dossiers inzake informaticabedrog steeg van 2.190 zaken in 2015 naar 4.730 zaken in 2024. Dit is een toename met 116%. Belangrijk om erbij te vermelden dat op beide parketten van ons ressort een streng instroombeleid gevoerd wordt voor phishingdossiers zodat niet alle klachten bij het parket binnenstromen.

2. De uitstroom van strafzaken op de correctionele parketten

Ook de uitstroom van de strafzaken op de correctionele parketten van het rechtsgebied Antwerpen-Limburg is in 2024 gestegen met 9%: van 99.856 zaken in 2023 naar 108.978 zaken in 2024.

Wat de verschillende afsluitende beslissingen betreft, stellen we in vergelijking met het voorgaande jaar een stijging vast van de afhandeling van dossiers zonder tussenkomst van de rechtbank:

- Zaken afgesloten door een betaling van een geldsom (+57%, van 4.298 zaken naar 6.741 zaken in 2024). Dit heeft vooral te maken met de afhandeling van inbreuken tegen de kieswet via een minnelijke schikking.
- Zaken afgesloten via een *andere ketengerichte afhandeling* (+45%, van 910 zaken in 2023 naar 1.315 zaken in 2024).
- Van de zaken afgesloten via een *administratieve behandeling* (+11%, van 2.972 zaken in 2023 naar 3.285 zaken in 2024).
- Zaken afgesloten via een *pretoriaanse probatie* zijn tussen 2023 en 2024 toegenomen (+13%, van 4.833 zaken in 2023 naar 5.451 zaken in 2024).
- De *geslaagde bemiddeling en maatregelen* (+4%, van 503 in 2023 naar 525 zaken in 2024).
- De zaken afgesloten via een *afhandeling zonder strafvervolging om opportuniteitsredenen* zijn relatief stabiel gebleven (0%, van 17.936 zaken in 2023 naar 17.882 in 2024).

Het aantal gerechtelijke onderzoeken is gedaald van 3.843 in 2023 naar 3.775 in 2024 (-2%), terwijl het aantal rechtstreekse dagvaardingen ten opzichte van het voorgaande jaar gestegen is met 19 % (van 3.799 naar 4.507).

Als we een ruimere tijdsperiode kijken en vergelijken met 2015 zien we dezelfde tendensen. De wil van de parketten om meer effect te hebben door snellere reacties, aandacht voor de rechten en vergoeding van de slachtoffers, samenwerking met partners (zoals de veilige huizen of de drughulpverlening) om onderliggende dynamieken of problemen aan te pakken en hogere gevolgverlening blijkt duidelijk uit deze keuzes. Op elk van de parketten zijn er dan ook projecten die zich specifiek richten op deze problemen.

Globaal zien we over een periode van 10 jaar een toename van de alternatieve afhandelingsmogelijkheden met 143 %, van 7.136 zaken in 2015 naar 17.317 zaken in 2024.

De sterkste stijger is de pretoriaanse probatie die in tien jaren gestegen is met 259%, van 1.517 zaken in 2015 naar 5.451 zaken in 2024.

Deze afhandelingswijze werd in de projecten M in Limburg en Samen in Antwerpen meer en meer ingezet om dienstverleningstrajecten bij lokale besturen te realiseren of om voorwaarden die verband houden met de onderliggende problematiek op te leggen. Ook in het kader van intrafamiliaal geweld wordt deze maatregel gebruikt om kort op de bal te spelen en soms ook om contactverboden op te leggen. De pretoriaanse probatie werd het meeste toegepast in dossiers van opzettelijke slagen en verwondingen en drugsbezit.

Ook bij de klassieke afhandelingswijze via dagvaarding zien we dezelfde oriëntatie naar meer snelheid en aanpak van onderliggende problemen.

Bij deze dagvaardingen wordt steeds meer toepassing gemaakt van snelrecht. In 2024 waren er 546 verdachten gedagvaard via snelrecht. In 2015 waren dit er maar 112. Dit komt neer op een stijging van 388%.

Zowel in Limburg als Antwerpen werken de rechtbanken mee met de uitwerking van behandelingskamers die drugsgebruikers – en in Antwerpen ook jongeren met specifieke problemen opvolgen via een ketengerichte aanpak.

Een zo groot mogelijk effect bereiken blijft ook hier de boodschap.

3. De strafrechtelijke afhandelingsgraad van de correctionele parketten in het rechtsgebied

Om meer effect te hebben is het belangrijk dat de afhandelingsgraad toeneemt. Wat niet wil zeggen dat op alles straffend moet gereageerd worden

De laatste tien jaar is de strafrechtelijke afhandelingsgraad binnen het rechtsgebied Antwerpen toegenomen van 41% in 2015 tot 59% in 2024. Nationaal was deze graad in 2024 49%.

4. De instroom van jeugdbeschermingszaken op de jeugdparketten van het rechtsgebied

Het aantal jeugdbeschermingszaken dat werd geregistreerd op de jeugdparketten van het rechtsgebied Antwerpen is in 2024 relatief stabiel gebleven ten opzichte van 2023 (van 44.568 zaken in 2023 naar 44.879 zaken in 2024).

In 2024 zijn er 15.558 als misdrijf omschreven feiten op het jeugdparketten van het rechtsgebied Antwerpen binnengekomen. Dit is iets minder dan in 2023 toen er 15.840 MOF-zaken werden geregistreerd (-2%).

In 2024 is er een stijging van het aantal inzake verontrustende opvoedingssituaties op de jeugdparketten van het rechtsgebied Antwerpen met 2%: van 28.728 VOS-zaken in 2023 naar 29.321 in 2024.

In vergelijking met 2015 zijn de jeugdbeschermingszaken in 2024 met 74% gestegen (van 25.834 naar 44.879 zaken). De VOS-zaken zijn met maar liefst 95% gestegen (van 15.041 naar 29.321 zaken) en de MOF-zaken met 44% (van 10.793 naar 15.558 zaken).

5. De instroom en uitstroom op de politieparketten

Op de politieparketten zijn er 1.866.843 dossiers binnengekomen. Hiervan ging het om 95.003 klassieke pv's, 74.932 onmiddellijke inningen met tussenkomst en 1.696.908 onmiddellijke inningen automatisch. In 2024 werden er 1.812.441 dossiers afgesloten.

In Limburg werd de achterstand in verkeerszaken met ongeveer 4000 wachtende dagvaardingklare dossiers ingelopen en halveerde de doorlooptijd in 2024 tot ongeveer 6 maanden.

6. De instroom en uitstroom op het arbeidsauditoraat

In 2024 zijn er 4.503 nieuwe strafzaken binnengekomen op het auditoraat. Dit is ongeveer hetzelfde als in 2023 (4.460).

In 2024 werd 67% van de zaken binnen de 4 maanden afgesloten, net zoals in 2023.

Op te merken valt dat het arbeidsauditoraat een voortrekkersrol speelt in de digitalisering. Ondanks de beperkingen van de ICT-omgeving werkt het arbeidsauditoraat op penaal vlak met digitale dossiers. In samenwerking met de arbeidsrechtbank werden voor de afdeling Turnhout digitale zittingen georganiseerd waarbij de substituut-arbeidsauditeur digitaal kan aansluiten en advies kan uitbrengen.

II. Het belang van een goedwerkende rechtstaat voor iedere burger

Dames en heren, beste collega's,

Dit zijn indrukwekkende resultaten, allen bekomen door veel inzet, en toch bereiken we daardoor nog altijd niet de successen die we echt willen. De cijfers van de afhandeling zonder gerechtelijk vervolg om opportuniteitsredenen (17.000 dossiers) zijn nog altijd te hoog. Zeker als we weten dat in de parketten van ons rechtsgebied omwille van de te kleine en niet opgevulde kaders van magistraten en medewerkers een instroombeleid gevoerd wordt waardoor in algemene termen gezegd, kleinere zaken al niet meer binnenkomen op het parket. We komen minstens 20 % aan mensen tekort om dit allemaal wél aan te pakken. Voor de perceptie van de burger, die vaak enkel met de kleine criminaliteit geconfronteerd wordt (diefstal van een fiets, winkeldiefstal, phishing voor enkele 100 euro's, beledigingen via sociale media etc.), geeft dit een gevoel van straffeloosheid.

Bovendien is de dossierdruk door de grote instroom zo hoog dat ook het middenkader van de parketten, de teamchefs en andere leidinggevenden, hun tijd alsmaar meer inzetten op behandeling van dossiers. Voor het ontwikkelen van beleid, risicobeheersing, de opvolging van kabinetten, de aansturing van de teams, de bewaking van de kwaliteit, innovatie, enz. is dit nefast.

Bij de uitstroom, zoals u zopas hoorde, proberen we de overbelaste rechtbanken te ontzien maar worden we geconfronteerd met tekorten bij gevangenissen, opvangtehuizen voor jongeren, hulpverlening waardoor we niet altijd de meest aangewezen afhandeling kunnen kiezen. Bij de strijd tegen georganiseerde criminaliteit stellen we vast dat zij vaak over modernere technieken en apparatuur beschikken en dat we niet altijd over de juiste wetgeving en middelen beschikken om het criminele vermogen af te pakken, hoewel iedereen ervan overtuigd is dat dit de manier is waarop we ze echt raken. Als we moeten beroep doen op deskundigen of tolken moeten we telkens weer hopen dat zij de opdracht aanvaarden vermits heel vaak hun eerdere facturen niet betaald zijn en de tarieven in strafzaken voor bepaalde prestaties ondermaats zijn. De behandeling en de kwaliteit van dossiers wordt hierdoor vertraagd. Als we opvang moeten zoeken voor minderjarigen botsen we vaak op plaatsgebrek waardoor we naar lapmiddelen moeten zoeken en problemen met minderjarigen vaak escaleren tot majeure problemen van crimineel gedrag tijdens de meerderjarigheid. De toestand in de gevangenissen is dermate erg, en de noodwet zal daar niet veel aan veranderen, dat we moeilijk nog kunnen geloven dat een veroordeelde zal verbeteren door detentie.

Dit alles hebben we al jarenlang aangekaart maar schijnt bij de politieke overheden niet door te dringen. Ook in onze 5 voor 12 acties hebben we de laatste maanden de tekorten en problemen bij justitie en haar partners aangeklaagd. Vorig jaar besprak ik in mijn mercuriale hoe we vertrouwen in justitie kunnen herwinnen. Een voorwaarde hiervoor is een performante justitie die de burgers geeft waar ze ook recht op hebben. Een veilige en rechtvaardige samenleving, onafhankelijke en deskundige rechters, parketmagistraten en medewerkers, bekwame en gemotiveerde gerechtsdeskundigen en tolken, beslissingen binnen een korte termijn, maatregelen die effectief uitgevoerd worden en onderliggende problemen die echt aangepakt worden, een detentie die menswaardig is en die gericht is op re-integratie, …

Dit alles is in het belang van elke mens in onze samenleving. Het gaat over de veiligheid van ons allen, de bescherming van ons allen tegen het recht van de sterkste, willekeur, machtsmisbruik, …

Evelien De Kezel verwoordde dit goed in een tekst die ze deze zomer schreef namens Magistratuur en Maatschappij en ik citeer eruit:

Wat is rechtspraak? Het beslechten van concrete geschillen binnen wet, grondwet en verdragen, vaak met botsende belangen en mensenlevens achter elk dossier. Magistraten zien de asielzoeker zonder stem, de gedetineerde zonder perspectief, de ouder die vreest zijn kind te verliezen, het slachtoffer van cybercrime of intrafamiliaal geweld, de minderjarige die als drugskoerier werd ingezet, de burger met een beperking die geen parkeerkaart krijgt, ... De rechter is dan ook vaak de laatste strohalm wanneer de burger elders geen gehoor krijgt.

Mag ik bij deze woorden nog even herinneren aan de cijfers die ik zojuist besprak. Het gaat over bijzonder veel mensen, elk jaar opnieuw.

In die zin is het goed dat ook in analyses door journalisten zoals Rik van Cauwelaert[3] op de noodzaak aan bijkomende investeringen in justitie en de kernpartners gewezen wordt. Van hem is het citaat waarmee ik deze mercuriale begon. De hele paragraaf op zich is duidelijk "De democratie blijft geen minuut overeind zonder de rechtsstaat. Toch gaat de politiek onvoorzichtig, zeg gerust slordig, om met de grondwet, het gerecht en de rechtspleging zelf. Dat kunnen we ons niet veel langer veroorloven".[4]

Als de enige alarmkreten vanuit justitie zelf komen dreigt immers gewenning en een framing dat het enkel over eigenbelang gaat. Zo riskeren we dat de burgers enkel hun schouders ophalen. Ze hebben blijkbaar het gevoel dat het hun niet aanbelangt terwijl sluipend en stil de rechtsstaat wordt ondermijnd en afgebouwd.

Wij allen, alle burgers van ons land, dragen de gevolgen van straffen die niet kunnen uitgevoerd worden, van minderjarigen waarvoor geen plaats gevonden wordt in een jeugdinstelling en die verder ontsporen, van geïnterneerden die geen aangepaste zorg krijgen en recidiveren, van verslaafden die niet behandeld worden bij gebreken aan opvangplaatsen, van te weinig magistraten waardoor er keuzes gemaakt worden in het vervolgingsbeleid en toenemende doorlooptijden, van achterhaalde procedures, van een gebrekkige digitalisering enz.

Bij de reactie van de rechterlijke orde in het voorjaar van 2025 op de aangekondigde pensioenhervorming speelt evident ook het eigenbelang mee van de magistraten en medewerkers. Magistraten en medewerkers willen zeker hun steentje bijdragen maar wij zijn door deze hervorming geschokt in ons vertrouwen in de overheid. Net zoals andere burgers ervaren de medewerkers van justitie het zonder overleg en drastisch ingrijpen in de pensioenen, die altijd voorgesteld werden als een uitgesteld loon, als een woordbreuk. Ook verworven rechten, zelfs van gepensioneerden of bijna pensioengerechtigden worden niet gerespecteerd. Het te verwachten pensioen maakt voor de rechterlijke orde net als in de privésector waar de bedrijfswagen, extra-legale voordelen en pensioenfondsen meetellen, deel uit van het verloningspakket.

Om voldoende deskundige magistraten en medewerkers te kunnen blijven aantrekken is het noodzakelijk dat ons loonpakket competitief is. Een correct en transparant pensioenstelsel dat recht doet aan de aard van ons ambt maakt daar deel van uit.

Met onze 5 voor 12 acties hebben we de burgers, voor wie justitie bestaat, niet geraakt met onze acties. We willen die lijn aanhouden en tegelijkertijd moet de noodzaak van een substantiële investering in justitie en de ketenpartners bij de politieke klasse doordringen. Ook het behoud van verworven rechten (o.a. voor de reeds gepensioneerden of de personen met al een lange loopbaan) en competitief loonpakket moet uitgewerkt worden om een aantrekkelijke werkgever te blijven. De maaltijdscheques van 6 euro die de Minister van Justitie toekent zijn daarbij zelfs geen borrelhapjes maar worden beledigend voorgesteld als een verbetering terwijl elke magistraat weet dat de facto enkel geanticipeerd wordt op een te verwachte veroordeling van de Belgische staat tot betaling van deze maaltijdcheques. Ondertussen lees ik in Het laatste Nieuws en in De Morgen dat voor militairen in een ruime financiële compensatie voor de pensioenhervorming voorzien wordt door een betere verloning[5].

---

[3] Rik Van Cauwelaert, De Tijd, 4 juli 2025, "De wereld onder de Justitiepaleizen en De Tijd, 18 juli 2025, De slordige rechtsstaat.
[4] Rik Van Cauwelaert, De Tijd, 19 juli 2025.
[5] De Morgen, 26 juli 2025, "Na pijn van pensioenhervorming: militairen krijgen betere verloning"

We zullen dit jaar verder gaan met onze acties en deze opdrijven of escaleren indien nodig. Dit waait niet over. Ook niet als sommige politici denken dat zwijgen de oplossing is.

Met onze 5 voor 12 acties hebben we opgeroepen tot een dialoog met de politieke overheden. Er is nood aan een ambitieuze lange termijnvisie voor justitie gekoppeld aan een investeringsplan dat ruimer gaat dan het budget van het departement Justitie. Een pact tussen regering en magistratuur met wederzijdse engagementen, met bijhorende middelen en timing.

In ons ressort zullen we in dit feestjaar, de vijftigste verjaardag van het hof van beroep, initiatieven nemen die kunnen bijdragen aan de visievorming. In het bijzonder de dialoogtafels met jongeren en de avond met gesprekken met “zieners” over stafuitvoering, de staat van rechtstaat, diversiteit en AI zullen daaraan bijdragen.

De werven die de Minister van Justitie in haar beleidstekst voorziet passen in grote mate in deze ruime visie. Of het meer is dan tekst zal binnen enkele weken bij het opmaken van de begroting blijken. Een aantal dingen zijn dermate problematisch dat we niet langer kunnen wachten. Zes dringende werven wil ik vandaag graag aankaarten:

III. Dringend aan te pakken

1. De mensenrechten moeten ook tijdens detentie gerespecteerd worden. Detentie moet menswaardig zijn en gericht op re-integratie

De noodwet die sinds 4 augustus van kracht is is voornamelijk gericht op het beheersbaar houden van de gevangenisbevolking en het wegwerken van de straffen die sinds eind 2024 werden uitgesproken maar door de overbevolking niet konden uitgevoerd worden. Het beheersbaar maken van de overbevolking, het vermijden van grondslapers en misschien zelf het verminderen van extra gevangenen in te kleine cellen is noodzakelijk, maar niet voldoende.

Het zou een evidentie moeten zijn dat in de gevangenissen dezelfde basisgezondheidszorg kan aangeboden worden als in de samenleving. Ik geef twee voorbeelden die aangeven dat het fout loopt en dat we ook op dit vlak niet langer stil kunnen zitten als we mensenrechten ernstig nemen:

- Op 31 juli van dit jaar berichte Radio 2 over de tandzorg in de gevangenis van Hasselt. Het bericht ging als volgt:

  Enkele maanden geleden hebben de gevangenen in Hasselt nog geprotesteerd tegen het gebrek aan tandzorg, maar de situatie is nog altijd even schrijnend, heeft de Commissie van Toezicht vastgesteld.

  "We horen elke week verhalen van gevangenen die zelf met een lepel hun tand proberen te verwijderen, omdat ze de pijn niet langer kunnen verdragen", zegt commissievoorzitter Johan Brom. "En dat zijn gedetineerden die niet kampen met een drugsverslaving, maar gewoon ten einde raad zijn, omdat er geen toegang is tot tandzorg. Ze krijgen wel pijnstillers voorgeschreven, maar daar blijft het dan ook bij. Heel af en toe – als er een budget is – kunnen gedetineerden naar een tandarts in het ziekenhuis."

- De getuigenis van de Gentse psychiater tijdens de studiedag over detentie in Antwerpen over de behandeling van gevangenen en geïnterneerden sneed door merg en been (https://justitiebelgie.blogspot.com/2025/05/beklijvende-getuigenis-van-een.html).
  De man breekt in tranen uit terwijl hij zijn hopeloze werkdag en de schrijnende toestand in de gevangenis beschrijft.

Als het over gezondheidszorg in de gevangenis gaat valt de grote groep geïnterneerden die in de gevangenis verblijft op. Zij horen daar niet thuis. Dit is niet alleen de verantwoordelijkheid van de

Minister van Justitie maar ook van de Minister van Volksgezondheid, de Minister bevoegd voor de regie der Gebouwen en de deelstaten. Het gaat immers niet enkel over het voorzien van aangepaste voorzieningen van high of medium security maar ook over de doorstroming naar meer reguliere opvolging en begeleiding. Minstens moet in afwachting van deze structurele maatregelen aangepaste zorg verleend worden.

In de beleidsverklaring van de minister van Justitie staat dat de rechtsstaat zijn legitimiteit dreigt te verliezen door de niet effectieve uitvoering van straffen. Ik kan dit volgen maar het niet respecteren van mensenrechten zou op termijn wel eens een nog grotere uitholling van de rechtstaat, een hellend vlak, kunnen betekenen.

2. Deskundigen, tolken en partners waarop justitie beroep doet, dienen marktconform en tijdig betaald te worden

Om de problematiek te schetsen lees ik uit een mail die ik op 26 juni van dit jaar van een magistraat van eerste aanleg kreeg. De namen laat ik weg.

> *…Ik hoor van de gerechtsdeurwaarder vandaag het volgende inzake onze tolk X (70 jaar).*
>
> *Die man is al jarenlang vaste tolk voor ons parket en de rechtbank.*
>
> *X heeft ereloonstaten voor de Belgische staat met anderhalf jaar achterstand. Om betaald te kunnen worden door de Belgische staat mogen de tolken geen nota meer opstellen maar moet dit gebeuren met een factuur. Dit betekent dat ze op die factuur 21 % BTW dienen af te dragen.*
>
> *De Belgische staat heeft de verschuldigde BTW van anderhalf jaar reeds ingevorderd bij X (zonder dat deze dus uitbetaald werd door diezelfde Belgische Staat). Gezien die man dat niet kon betalen, heeft de betreffende gerechtsdeurwaarder in opdracht van, diezelfde Belgische staat, derdenbeslag gelegd bij alle andere klanten van X zodat deze man op dit moment geen enkel inkomen heeft.*
>
> *Omdat de Belgische Staat dit derdenbeslag heeft gelegd en dit meerdere malen, heeft X te veel beslagberichten op zijn naam staan en is hij opgeroepen om te verschijnen voor de Depistage….*
>
> *En dat alles omdat de Belgische Staat zelf al anderhalf jaar niet meer heeft uitbetaald…*

Ook voor deskundigen (psychiaters, wetsgeneesheren, toxicologen, boekhoudens, enz.) gaat dit probleem van slechte en niet tijdige betaling op. Tijdens onze 5 voor 12 actie op 19 juni 2025 getuigde Prof. W. Jacobs.

Gerechtspsychiaters kunnen we bijna niet meer vinden. Het gevolg is dat de weinige psychiaters die nog gerechtelijke expertises doen, overbevraagd zijn. Bijgevolg lopen de doorlooptijden van hun verslagen op wat heel vaak dan weer een effect heeft op de duur van de voorlopige hechtenis en op die manier dan ook weer op de overbevolking van de gevangenis. In het Federaal regeerakkoord engageert de politiek zich om de diensten van de parketten, de onderzoeksrechter en de diensten van de FGP te zullen versterken opdat onderzoeken sneller zouden kunnen afgerond worden waardoor de voorlopige hechtenis minder lang zou duren. Reken de psychiaters hier maar gerust bij want zonder zicht op iemands geestestoestand of gevaar op recidive worden beslissingen over invrijheidstelling evident niet snel genomen.

3. Er is nood aan mensen en middelen en een verdeling ervan op basis van een objectief allocatiemodel gebaseerd op een beheersovereenkomst met elke pijler

Heel Justitie kreunt onder een tekort aan mensen en middelen. Zowel binnen de rechterlijke orde als bij onze ketenpartners zijn er te weinig middelen om een veilige en rechtvaardige samenleving te garanderen.

Een vraag tot investering van de Amerikaanse president of van de NAVO wordt door onze regering duidelijk gehoord. Ook internationale alarmbellen gaan af over de situatie van Justitie. In de Financial Times werd er net voor de zomer een reeks gepubliceerd over de staat van Justitie in Europa[6] door de opgelegde bezuinigingen. De kost van deze negatieve reclame voor ons land is moeilijk te becijferen.

Ook uit het CEPEJ- rapport[7] blijkt dat we eind 2024 met 0,22 % van het BBP onder het Europees gemiddelde van net geen 0,31 % zitten en dit nadat er door de vorige regering, na jaren van extra besparingen, al bijkomend was geïnvesteerd. Opvallend is dat ook de investeringen in ICT, waar we al een hele achterstand hebben, onder het gemiddelde liggen.

De regering lijkt zich bij lezing van het Federale regeerakkoord bewust van de noodzaak van bijkomende investeringen maar blijft daar in het regeerakkoord bijzonder vaag over. De verhoging van het justitiebudget die voor een groot deel naar de gevangenissen gaat, zal niet volstaan. We moeten naar de ganse keten durven kijken en een financieringsplan maken voor de komende jaren. Daarvoor is gelet op de omvang een akkoord met de regering nodig, dit kan niet enkel opgelost worden binnen het departement Justitie. Voorlopig echter geeft de Eerste Minister niet thuis.

Nochtans kent hij de problematiek goed. Als burgemeester van Antwerpen stelde Bart De Wever, onder meer naar aanleiding van het geweld in de straten van Antwerpen, het kraken van SKY-ECC, en de aanslag op een Colruytvestiging in november 2024[8] dat Justitie het zwakke broertje is in de strijd tegen de drugscriminaliteit en dat dringend versterking nodig is voor de Federale politie en het parket. Het editoriaal van De Standaard van 14 augustus vat dit goed samen met de titel: “Net van deze regering zou je meer ijver verwachten”.

De tekorten laten zich nog sterker voelen in ons ressort. De kaders van de parketten en rechtbanken zijn achterhaald, niet afgestemd op de zware en georganiseerde criminaliteit in Antwerpen en in Limburg en zijn niet volledig ingevuld. Dit geldt ook voor de andere entiteiten in ons resort waar in totaal 297 plaatsen opstonden ten tijde van onze 5 voor 12 actie op 12 mei 2025. De verdeling van middelen op basis van achterhaalde kaders moet dan ook verlaten worden en vervangen worden door een objectief allocatiemodel met meer beheersautonomie gebaseerd op de beheersovereenkomst. Op deze manier kunnen doelen en middelen aan elkaar gekoppeld worden en kan door de rechterlijke overheden ook verantwoording worden afgelegd voor het gepresteerde werk.

In een van de interview gebruikte Bart De Wever het plastische beeld van de hogedrukspuit om de straten schoon te spuiten. Ondertussen gaf de procureur des Konings van Brussel een persconferentie op 12 augustus 2025 om te melden dat de straten door de veelvuldige schietpartijen gevaarlijk zijn maar dat hij nog geen bijkomende middelen gekregen heeft.

---

[6] Financial Times: Broken Justice: how Europe let its courts decay https://on.ft.com/3EuVQ05 en Millions of files in the evidence room: inside Belgium’s rotting Justice Palace https://on.ft.com/42YvlpT.

[7] CEPEJ staat voor European Commission fort he Efficiency of Justice.

[8] GVA, 29 november 2024: *De Wever schetst wel opnieuw een somber beeld van de strijd tegen de georganiseerde (drugs)criminaliteit in ons land en bij uitbreiding heel Europa. “Het is wel zeer duidelijk dat we in Europa zelfs nog niet het topje van de criminele ijsberg in beeld hebben”, meent hij. “De strijd tegen de georganiseerde misdaad verdient de allerhoogste prioriteit. Criminele bendes ondermijnen onze samenleving niet alleen door illegale drugs, maar ook door tal van andere fenomenen zoals mensenhandel, wapensmokkel, seksuele uitbuiting, illegale mijnbouw en ontbossing, en zelfs terreur. Een breed politiek en maatschappelijk bewustzijn daarrond ontbreekt jammer genoeg nog steeds. Ons continent moet echt eens uit die roes wakker geschud worden.” De Wever, nota bene dezer dagen aan de federale onderhandelingstafel als formateur, stelt “dringend” nog meer versterking voor de federale gerechtelijke politie en het parket voor. “Anders glijden we verder af naar Nederlandse toestanden”, verwijst hij naar het geëscaleerde drugsgeweld daar.*

Ook in de nabije toekomst lijkt hier niet veel verandering in te komen. Het hefboomplan van de Minister van Justitie van 2 juli voorziet voor het personeel van het openbaar ministerie een budget van 8 miljoen euro (minder dan 1/10 van 1 F35 of een fractie van het bedrag dat als crimineel vermogen in ons ressort door de FGP's[9] in beslag werd genomen in 2024 nl. afgerond 260 miljoen euro). Met dit bedrag mogen niet ingevulde kaders opgevuld worden en kunnen de kaders beperkt uitgebreid worden voor de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. Als ik de problematiek in Antwerpen en Brussel, maar ook elders in het land bekijk, heb ik niet het gevoel dat we met deze middelen de straten zullen schoonspuiten. Ik zie geen hogedrukreinigers, hoogstens waterpistolen.

Een grondig debat over welke middelen echt het verschil kunnen maken, gekoppeld aan een investeringsplan is noodzakelijk. De Eerste Minister, die zich engageerde als verantwoordelijke voor de federale taskforce tegen drugsgeweld, moet nu spreken. Het reeds lang bestaande idee van een crimineel fonds[10] kan een deel van de oplossing vormen.

Ik benadruk dat een deel van de extra middelen gebruikt moet worden om een aantrekkelijke en marktconforme verloning te voorzien zodat ook voldoende valabele kandidaten kunnen aangetrokken worden.

4. <u>Magistraten en medewerkers moeten op een veilige manier hun werk kunnen uitvoeren. De werkomstandigheden in de gerechtsgebouwen en de veiligheid moeten verbeterd worden.</u>

Dit punt behoeft geen uitvoerige uitleg. Tijdens onze 5 voor 12 actie in Mechelen hebben we gewezen op de slechte staat van sommige gebouwen: schimmel op de muren, plaatsen waar het binnen regent. We spraken over het gebrek aan veiligheid, fysieke en psychologische bescherming of ondersteuning.

Om de veiligheid in elk gebouw te waarborgen moeten de risico's in functie van het contact met het publiek en de aard van de te behandelen dossier worden beoordeeld om hierop de gepaste maatregelen te nemen zoals alarmknoppen, veiligheidsdeuren, toegangscontrole, cameratoezicht enz.

In elk geval dient op korte termijn, zoals ook al aangegeven werd aan de vorige Minister van Justitie, de toegangscontrole via een scanstraat in het hof van beroep georganiseerd te worden. De dossiers van georganiseerde criminaliteit krijgen daar vaak hun eindbeoordelingen en de veiligheid van de medewerkers en magistraten die deze dossiers behandelen komt zonder grondige toegangscontrole in gedrang. Ook de scanstraat in Hasselt, die aanwezig is, dient bemand te worden.

Het is volstrekt onaanvaardbaar dat we in deze omstandigheden ons werk ten dienste van de maatschappij moeten uitoefenen. Hoe kunnen we de veiligheid van de burger garanderen, als niet eens onze veiligheid wordt gegarandeerd?

5. <u>Digitalisering</u>

Ik gaf al aan dat ook op vlak van ICT de investeringen in ons land onder het Europese gemiddelde zitten. Nochtans ligt in de digitalisering de belofte voor meer efficiëntie, meer gebruiksvriendelijkheid, meer informatiedeling, makkelijke toegang voor de burger enz.

Op digitaal vlak werden de voorbije jaren een aantal stappen gezet maar de verschillende projecten werden niet afgerond en door het aflopen van de Europese financiering dreigt de digitalisering (of minstens een deel ervan) stil te vallen. Vooral het ontbreken van de digitale handtekening en het digitaal

[9] Zie jaarverlagen FGP Limburg blz. 24 en FGP Antwerpen https://jaarverslag.federalepolitie.be, synthesedocument blz. 3.
[10] Zie Witboek OM, Beleidsnota van de Minister van Justitie en Drugscommissaris Ine Van Wymersch op de voorpagina van De Standaard van 14 augustus: "geld van bendes moet nu echt naar strijd tegen misdaad".

dossier hinderen een efficiënte werking in de strafrechtsketen en moeten op korte termijn gerealiseerd worden.

Bovendien is het gelet op de nood aan meer samenwerking en ketenwerking[11] belangrijk om aandacht te hebben voor de informatie-uitwisseling zowel binnen de pijlers van justitie als met ketenpartners. Het is noodzakelijk om de softwareapplicaties hierop te voorzien of aan te passen.

Ook voor de toepassing van AI moeten instrumenten (Legal AI, binnen afgeschermde Cloud) en een beleid ontwikkeld worden. De databank van vonnissen en arresten dient met behulp van AI voor alle medewerkers van justitie snel en efficiënt doorzoekbaar te zijn.

Zoals al voorzien in de beleidsverklaring van de Minister van Justitie dienen digitale zittingen, in uitvoering van de wet van 25 april 2024, dringend te worden uitgewerkt. De overbrengingen van gevangenen via een onderbemande DAB loopt volledig mank. Vaak moeten zittingen uitgesteld worden omdat een of meerdere gedetineerden niet kunnen overgebracht worden, moet men tijdens een deel van de zitting wachten op de overbrenging enz. De kostprijs van dit transport van de gevangenis naar de rechtbank met meerdere bewakers en beveiligde voertuigen is vaak ook niet te verantwoorden, zeker niet als dit afgezet wordt tegen het tekort aan middelen voor politie en justitie.

6. Een moderne strafprocedure

In het Witboek van het Openbaar Ministerie wordt aangegeven dat een modernisering van de strafvordering noodzakelijk is voor een snellere, meer coherente en efficiënte strafprocedure met gelijke rechten voor alle partijen.

In de beleidsverklaring van de Minister lees ik dat de regering, in overleg met de onderzoeksrechters en het openbaar ministerie, werk wil maken van het hervormen van de strafprocedure.

Gelet op de omvang van dit werk dient dit dringend gestart te worden. Het meest evidente is voortwerken op het ontwerp van de Commissie voor de hervorming van het strafprocesrecht[12], en zo mogelijk de experten opnieuw samen te roepen om het ontwerp aan te passen aan de inmiddels gewijzigde realiteit. Alle stappen die moeten doorlopen worden, vragen veel tijd: aanpassen van het ontwerp, bekomen van de adviezen en de parlementaire besprekingen voeren. Nadien volgt de periode voor inwerkingtreding. Vatten we deze werkzaamheden niet onmiddellijk aan, dan zal er in dit decennium geen nieuw Wetboek van Strafvordering zijn.

Nochtans wordt het alsmaar moeilijker om het huidige wetboek te blijven aanpassen aan rechtspraak van het Grondwettelijk Hof[13],[14] over het ongrondwettig geachte verschil in procedurele rechten van verdediging al naargelang het strafonderzoek de vorm aanneemt van een opsporingsonderzoek dan wel een gerechtelijk onderzoek, aan verschillende arresten van het Europese Hof van Justitie[15] en aan de regels inzake het Europees openbaar ministerie.[16]

Ik roep dan ook op om de werkzaamheden rond een nieuw Wetboek van Strafvordering zeer spoedig aan te vatten. Het herinstalleren van de commissie, zo de leden nog beschikbaar zijn, zou een goede start zijn.

---

[11] Bijvoorbeeld met de Veilige Huizen.
[12] Wetsvoorstel houdende het Wetboek van strafprocesrecht (DOC 55 1239/001).
[13] Grondwettelijk Hof, 25 januari 2017, arrest 6/2017.
[14] Grondwettelijk Hof, 3 februari 2022, arrest 15/2022.
[15] O.a. het arrest Prokuratuur van 2 maart 2021 (C-746/18). In dit arrest werd al gesteld dat een onafhankelijke controle inhoudt dat de instantie onafhankelijk moet zijn ten opzichte van de strafvervolging, maar ook van het onderzoek zodat dit niet meer alleen betrekking heeft op het openbaar ministerie doch eveneens de rol en het statuut van de onderzoeksrechter in vraag stelt.
[16] Verordening van de Raad van 12 oktober 2017 (EU°2017/1939).

IV. We spreken luider dan ooit

Beste collega's en genodigden,

We zetten in ons ressort de 5 voor 12 acties met veel overtuiging verder.

Om de acties goed te kunnen voorbereiden en meer slagkracht te hebben, zullen we vanaf oktober elke maand een actie voeren. We nodigen andere ressorten uit om aan de actie mee te werken of ze mee vorm te geven, wat zeker meer gewicht geeft zoals we op 27 juni in Brussel konden vaststellen. Bovendien zullen we relevante partners meer en actiever betrekken waardoor we een grotere impact hebben.

Onze eerste actie in oktober zal over de middelen voor justitie gaan. De begrotingsbesprekingen in oktober zijn immers cruciaal op dat vlak. In november kaarten we het plaatsgebrek in de jeugdinstellingen, hulpverlening en gevangenis aan.

Dit waait niet over tot we resultaat hebben.

Ik rond af zoals we elke 5 voor 12 actie hebben afgerond:

Wij blijven onze kerntaken opnemen. Wij blijven opkomen voor de grondrechten van alle burgers. En (tegelijkertijd) spreken wij luider dan ooit over wat ons het werken onmogelijk maakt want een rechtstaat is geen vanzelfsprekendheid. Ze vraagt onderhoud, moed en middelen.

Guido Vermeiren

procureur-generaal